

Aulejas Roze

Latgales māsa Turaidas Rozei

Egita Terēze Jonāne

Visi zina Turaidas Rozes stāstu, proti, par meiteni Maiju, kura, būdama uzticīga savam līgavainim dārzniekam Viktoram, mira no poļu dezertiera, kurš bija iekārojis viņu, zobena. Arī Latgalei ir savs Turaidas Rozei radniecīgs stāsts par Aulejas Rozi – meiteni Rozi. Par šo jauno sievieti 19. gadsimta vidū rakstīja Dagdas muižas īpašnieks Kazimirs Buiņickis (1788–1878) savā grāmatā «Baznīckunga Jordāna atmiņas». «Vietējā Latgales Avīze» vēlas izstāstīt šo stāstu, lai rosinātu Aulejas cilvēkus, Aulejas pagasta pārvaldes un Krāslavas novada pašvaldības darbiniekus popularizēt Auleju un novadu ar Aulejas Rozi (tā varētu būt viņai veltīta gan piemiņas vieta, gan svētki).

«Viņai varēja būt 15 gadi...»

Kazimirs Buiņickis grāmatā «Baznīckunga Jordāna atmiņas», ko Aulejas pagasta pārvaldes komanda izdevusi atkārtoti 2019. gadā un dāvina ciemiņiem, izstāsta Aulejas Rozes, kuru dēvēja arī par Jordāna Rozi, stāstu. Kāds poļu kungs Ingoļskis iemīlējās un apprecējās, un ģimenē piedzima meita. Taču pirms tam kungs bija nogalinājis kādas čigānietes dēlu, un sieviete, lai atriebtos kungam, meitenīti nozaga un atdeva latviešu zemnieka Ūzuleņa ģimenei, kurai nebija bērnu. Viņi nokristīja meiteni par Rozi, audzināja viņu kā pašu bērnu, lielā mīlestībā, mācot latviskās tradīcijas, dziesmas un ticējumus, raksta K. Buiņickis.

Kad Ingoļskim nomira sieva, viņš devies uz vientuļu meža būdu, lai dzīvotu vientulībā un ar lūgšanām gandarītu par saviem jaunības grēkiem, tomēr viņa nebija zudušas ilgas satikt meitu.

Pa to laiku Roze bija izaugusi par skaistu jaunieti un iemīlējusies Aulejas muižas īpašnieka dēlā Jordānā, kurš solīja viņu precēt. Abi satikās mežā, kur Roze slēpusies no latviešu virsaiša Vanaga vajāšanām. Varam pieļaut, ka mīlestība piedzima jau pirmajā tikšanās reizē, un Roze patiešām mīlējusi poļu jaunsungu, tāpēc, kā rakstīts jau pieminētajā grāmatā, iemācījās poļu valodu, bijusi ļoti inteliģenta jauna sieviete. Turpat K. Buiņickis raksta: «Viņai varēja būt gadi 15. Neparasti skaistu, smalki veidotu augumu, daiļu seju, romiešu profilu, tumši zilām acīm, bieziem matiem, kas bija sapīti garā bizē un kurus pāri deniņiem apjoza sarkana vilnas lentīte. Viņas apģērbs sastāvēja tikai no vienas kažokādas tunikas bez piedurknēm, kuru apžņaudza mīkstu lūku jostīņa. Kakls, rokas un

kājas zem ceļiem bija kailas. Viegli koka mizas apavi, kas atgādināja sandales. Uz krūtīm nīrbēja auklīnā savērtu purpursarkanu mežrozīšu augļu krellītes. Tunika bija sašūta no zaķādām ar spalvu uz iekšu, kas piešķīra meitenei diezgan mežonīgu izskatu...»

Taču Jordānam bija jādodas Poļu–zviedru karā, tāpēc jaunais vīrietis un Roze deva zvērestu, ka būs uzticīgi viens otram līdz kapa malai. Grāmatā rakstīts: «Roze būs mana, kaut vai visa pasaule nostātos pretī. Un ja kritīšu karā... Tad mēs atradīsimies tur, kur visi cilvēki ir vienlīdzīgi.» Un turpat lasāms Rozes zvērests: «Es spēšu saldināt šo drausmīgo šķiršanos ar domu – vai nu tu atgriezies pie manis, vai arī, ja, Dievs nedod, kritīsi, došos pie tevis turp... uz Austrumiem debesīs».

Kā raksta K. Buiņickis, poļu muižkungam Ingoļskim tomēr cerības ieraudzīt meitu esot piepildījušās 1626. gadā, kad viņš savā meža mājā uzņēmis Jordānu. Jaunais vīrietis ieradās, lai dziedinātu karā gūtos ievainojumus. Viņš izstāstīja par savu sirdsmīļoto Rozi, un Ingoļskis sapratis, ka jauneklā mīlotā ir viņa meitu. Abi dodas uz Auleju, un tur piedzīvojuši atkal satikšanās ar Rozi prieku. Jordāns un Roze bija nolēmuši jau svinēt kāzas, taču latviešu virsaitis Vanags esot turpinājis vajāt Rozi, un, kā raksta K. Buiņickis, pirms kāzām Roze esot nomirusi mistiskā nāvē.

Turaidas Rozes un Aulejas Rozes likteņstāstu paralēles

Par Aulejas Rozes un Turaidas Rozes dzīvesstāstu paralēlēm un līdzībām ir runāts citā stāstu un pasaku grāmatā «Senču pēdas». Tās autors ir Ludzā dzimušais un Kanādā patvērumu radušais

Tadeušs Puisāns (1922–2006). Viņš uzsver: «Teiku par Turaidas Rozi latvieši zina labi, jo par to daudz runāts un rakstīts latviešu literatūrā, bet par Aulejas Rozi varbūt dzirdēs pirmo reizi. Abu jaunuviņu tipi ir apbrīnojami skaisti, liecinot par to, cik augstu latviešu tauta, neskatoties uz garo verdzības posmu, ir vērtējusi cilvēku, it sevišķi jaunu cilvēku, prāta un sirds skaidrību.»

Viņš aicina ne tikai atcerēties un salīdzināt šīs teikas, bet arī gūt mācību no tām. Tās varam uzskatīt par Eiropas romantisma paraugu teiku kategorijā. Tadeušs Puisāns salīdzinājumam min pat Limas Svētās Rozes stāstu, kas vēl šodien cilvēku stāstos ir dzīvs Dienvidamerikā.

Vēl viena paralēle, ko T. Puisāns saskatījis abu sieviešu likteņos, ir tā, ka Turaidas Roze – Maija un Aulejas Roze dzīvoja un mira gandrīz vienā un tajā pašā laikā. Proti, Turaidas Rozes nāves diena ir 1620. gada 6. augusts, turklāt īsi pirms kāzām, bet Aulejas Roze varētu būt mirusi 1926. gadā pirms laulībām ar Jordānu (datums gan nav zināms). Interesanti, ka oriģinālajā teikā par Turaidas Rozi vispirms figurē viņas vārds Maija, taču kādā vācu autora rakstā (Kammerera raksts «Jungfrau von Treiden» – Turaidas jaunava), kas publicēts 19. gadsimtā, Maija bija kļuvusi jau par Rozi.

Tikpat interesants ir autora vērojums par šo jauno sieviešu mīlestību – abas mīlēja ārzemniekus. Proti, Turaidas Roze Maija iemīlēja Siguldas dārznieku Viktoru Heilu, kurš bija vācietis, bet Aulejas Roze mīlēja poli Jordānu.

Šīs jaunās sievietes ir bijušas skaistas un tikumiskas. T. Puisāns raksta: «Abas meitenes, kā rakstura tipi, ir ļoti pievilcīgas, skaistas, tikumīgas, gudras, vitālas un dzīvesprieka pilnas. Abas mīl un paliek uzticīgas saviem mīlas ideāliem līdz nāvei.»

Taču jaunajām sievietēm esot bijuši dažādi raksturi. Citēšu T. Puisānu: «Turaidas Roze briesmu brīdī pasīvi pieņēma šķietami nenovēršamo un aiziet nāvē. Aulejas Roze ir cīnītāja. Viņa nepadodas savam uzbāzīgajam pielūdzējam Vanagam, neatklāj kungam savu audžuvecāku dzīvesvietu un nav apmierināta ar zemnieku nožēlojamo stāvokli. (...) Aulejas Roze atgādina Limas Rozi, kas liek savu dzīvi ķīlā, lai aizstāvētu inkas pret spāņu vardarbībām.»

Latgale pasaulei var pastāstīt tādu pašu stāstu, kādu stāsta par Turaidas Rozi

Pie Turaidas pils atrodas kaps, ko rotā uzraksts «Turaidas Roze 1601–1620». To apmeklē ārvalstu un Latvijas tūristi, tur īsāku vai garāku laiku sprīdi pavada jaunlaulātie un mīlētāji... Tie, kuri zina Turaidas Rozes stāstu, gan jau ir iedomājuši, ka tas ir vēstījums par mīlu, kas ir stiprāka par nāvi.

Iestarpināšu, ka arī Jūrmalā uzstādīta statuļa – veltījums mūsdienai Turaidas Rozei, un, kā in-

terneta vietnē www.visitjurmala.lv stāsta tās autors tēlnieks Valtis Barkāns, «viņa, zvanot pa mobilo tālruni, gaida savu līgavaini, taču nesagaida un jūtas pievilta».

Manuprāt, Aulejas Rozes stāsts, arī piemiņas vieta, var kļūt ne tikai par vēl vienu svētku tradīcijas stāstu Aulejā, bet arī par populāru tūrisma galamērķi Latgalē. Aptaujājot pašus aulejiešus, var uzzināt, vai tā būs Aulejas Rozes skulptūra vai varbūt stilizēts vides objekts un vai būtu jāsvin Aulejas Rozes svētki. Piesaistot tūrisma ekspertus, varbūt var veidot tūrisma maršrutu, piemēram, «Aulejas Rozes taku». Ir svarīga pašu aulejiešu vēlme šo Aulejas Rozes teiku padarīt aktuālu šajā 21. gadsimtā, kad populāras arī mobilās aplikācijas (kāpēc gan neizveidot tādu aplikāciju ar Aulejas Rozes dzīvi). Protams, šādām idejām ir vajadzīgs finansējums. Aulejā ir aktīvas biedrības, kas var piesaistīt mazo grantu vai lielāku projektu naudu, tāpat arī Aulejas pagasta pārvalde varētu publicēt uzsaukumu esošajiem un bijušajiem aulejiešiem ziedot naudu Aulejas Rozes objektam, tūrisma maršrutam utt. Un ja Aulejas svētkos aulejiešus un ciemiņus sagaidīs Aulejas Roze, tērpusies 17. gadsimta apģērbā, tad varam pieļaut, ka Auleju, līdzīgi kā Turaidu, ar laiku iecienīs arī jaunlaulātie un mīlētāji. Novēlēsim aulejiešiem – lai izdodas!

Aulejas pagasta pārvaldes vadītājs Aivars Umbraško:

«Mums jau sen bija ideja Aulejas Rozi popularizēt ar konkrētu piemiņas vietu, kas, iespējams, atrastos pie Aulejas pagasta pārvaldes. Diezin vai izdosies atrast to vietu, kur Roze dzīvoja. Vairāk nekā 300 gadu laikā ir mainījusies Aulejas ainava, apdzīvotās vietas. Pagaidām ideja par Aulejas Rozi nav realizējusies, jo bija Covid-19 ierobežojumu laiks, savukārt šogad ir lielo Dziesmu svētku gads, tāpēc nav paredzēts finansējums šādai iecerei. Bet mēs noteikti to īstenosim. Aulejas Roze var kļūt atpazīstama Latgalē un ārpus tās robežām.»

Aulejiešu atkārtoti izdotā Kazimira Buiņicka grāmata «Baznīckunga Jordāna atmiņas»

Autores fotokolāža un «Ezerzemes» foto

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Aulejas Roze» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds